

Кундеус Оксана Миколаївна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету, Україна
e-mail: oksana.kundeus@rshu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-1162-3858

СТРАТЕГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ НАТО: ЕВОЛЮЦІЯ ГОЛОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ТА ЗМІНИ У ПРІОРИТЕТАХ

У статті досліджується Стратегічна концепція НАТО 2022 р. в контексті актуальних для НАТО викликів, ризиків та загроз, спричинених радикальними змінами міжнародного безпекового середовища, їх наслідки та заходи щодо забезпечення безпеки Альянсу. Проаналізовано трансформаційний вплив стратегічної конкуренції на ширше середовище безпеки Альянсу з урахуванням еволюції головних положень аналогічних концепцій НАТО.

Ключові слова: *Стратегічна концепція НАТО, загрози, стратегічне безпекове середовище, стратегічна конкуренція, стримування та оборона, кооперативна безпека.*

Постановка проблеми. Російська агресія проти України, яка розпочалась у 2014 р. окупацією та нелегальною анексією Криму, повномасштабне вторгнення у 2022 р., наочно демонструють розбалансованість раніше дієвих механізмів системи європейської безпеки. Це змушує будь-яку з держав поновому оцінити спроможності забезпечувати національну безпеку, організувати оборону, застосовуючи власні збройні сили та потенціал сил колективного захисту. У цьому контексті для держав – членів НАТО та їхніх партнерів, до яких належить Україна, Стратегічна концепція НАТО є одним з основних документів, реалізація якого буде визначати основи забезпечення їхньої власної та колективної безпеки й оборони. Зрозуміло, що після зазначених подій деякі ідеї та оцінки потребували перегляду. Безпекова та політична ситуація в Європі, а також можливі відносини з Російською Федерацією різко змінилися. Російська агресія змінила чинну архітектуру безпеки, спричинила необхідність перегляду стратегій і оборонних планів у Європі, а також відносин із партнерами, а крім того, бачення майбутнього безпекового порядку.

Стратегічна концепція НАТО є одним із ключових документів, що визначає стратегічні пріоритети, завдання та напрями розвитку Північноатлантичного альянсу. Цей документ слугує основою для адаптації Альянсу до дина-

мічних змін у міжнародному безпековому середовищі, таких як зростання глобальної стратегічної конкуренції, регіональні конфлікти, загроза тероризму, розвиток нових технологій і кіберзагрози.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розуміння стратегічних змін у діяльності НАТО та впливу їх на глобальну й регіональну безпеку. У сучасних умовах зростання загроз, пов'язаних із порушенням міжнародного правопорядку, роль НАТО як гаранта стабільності євроатлантичного простору стає надзвичайно важливою. Для України, яка перебуває в умовах війни, аналіз нових стратегічних підходів Альянсу має вирішальне значення щодо формування власної політики національної безпеки та співпраці з міжнародними партнерами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження цієї тематики ґрунтується на вивченні й аналізі джерел, наукових та експертних оцінок. Джерельна база дослідження складається з офіційних документів НАТО [2; 3; 8; 15], матеріалів Організації та її структур [9; 12], що дозволило проаналізувати стратегічні концепції 1991 р. [7], 1999 р. [10] як документів, що визначали становлення Альянсу після «холодної війни». Звернення до офіційних джерел дало змогу порівняти Стратегічні концепції 2010 р. [11] та 2022 р. [1] та висвітлити зміни у пріоритетах та змісті політичних і воєнних завдань Альянсу. Вивчення й аналіз науково-дослідних робіт [13] та аналітичних оцінок, зокрема Кулик Т. [4], Бадрак В. [5], Кулик Т., Прошин Д. [6], Давимука О. [14], Затинайко О., Павленко В., Крикун П. [16], щодо досліджуваної тематики в межах НАТО відповідає певним періодам трансформаційного процесу в історії Альянсу.

Метою статті є аналіз Стратегічної концепції НАТО 2022 р., визначення її ключових новацій порівняно з попередніми версіями, а також оцінка її впливу на систему міжнародної безпеки та безпекові перспективи України.

Виклад основного матеріалу. Під час саміту в Мадриді Північноатлантичним Альянсом була прийнята та затверджена Стратегічна концепція НАТО 2022 р. – політичний документ НАТО найвищого рівня – «у критичний для безпеки і міжнародного миру і стабільності час, коли війна повернулася на європейський континент» [1]. Однак вона значною мірою базується на попередньо узгоджених позиціях та формулюваннях Лондонської декларації 2019 р. [2] та Брюссельської декларації 2021 р. [3] та є достатньо гнучкою, щоб витримати випробування часом [4].

Для кращого розуміння особливостей ухваленої нової Концепції варто звернути увагу на еволюцію головних положень попередніх аналогічних концепцій. Особливий інтерес становить аналіз змін у пріоритетах та змісті політичних і воєнних завдань Альянсу, а також у його відносинах із росією.

Відмітимо, що перші чотири стратегічні концепції НАТО (1950, 1952, 1957 та 1968 рр.) залишалися секретними документами до закінчення «холодної війни». У подальшому, в нових геополітичних умовах, було прийнято три публічні стратегічні концепції НАТО (1991, 1999 та 2010 рр.), які доповнювалися відповідними секретними воєнними документами.

Зауважимо, що за часів «холодної війни» стратегічні концепції НАТО розроблялися переважно військовими, а ухвалювалися – політичними органами Альянсу. Після її завершення процедура змінилася: розроблення їх здійснюють політичні органи Альянсу, а військові лише надають необхідні консультації [5].

Термін «трансформація НАТО» починає широко використовуватись після закінчення «холодної війни» й знаменує перехід від оборонного та реагуючого підходу до безпеки до підходу активного, зосередженого на проєктуванні безпеки. Оборонний підхід передбачав підтримання постійної готовності для стримування агресії й наявність потенціалу для її відбиття. Активний підхід полягав у застосуванні кризового менеджменту як комплексу мір: від усунення причин для конфронтації до врегулювання криз та конфліктів. Кожен із підходів вимагав відповідних засобів забезпечення.

Вважаємо, що дебати щодо необхідності існування НАТО після закінчення «холодної війни» були безпідставними й викликані емоційним сприйняттям радикальності змін. Суттєвою для обґрунтування подальшого сенсу існування НАТО як організації колективної оборони була незмінність мети та принцип членства, закладені в Північноатлантичному Договорі. Проте для захисту своїх членів Альянс мав зберігати дієвий стан, а не бути інертною «організацією Договору». Швидкі зміни безпекового середовища привели до необхідності застосування активного підходу до забезпечення безпеки й трансформації НАТО в організацію, яка має спроможність його втілювати, що й було закріплено появою серед основних завдань НАТО в першій відкритій Стратегічній концепції НАТО 1991 р. «попередження та врегулювання конфліктів» [6].

Стратегічна концепція НАТО 1991 р. зафіксувала перехід до принципово нових геостратегічних та безпекових умов, які склалися по завершенні «холодної війни». Вона суттєво відрізнялася від попередніх концепцій. Основні її положення ґрунтувалися на значно ширшому підході до визначення безпеки, який, крім оборонного виміру, приділяв увагу політичним, економічним, соціальним, екологічним та іншим її аспектам. Уперше цей документ мав неконфронтаційний характер: поряд із підтриманням колективної оборони країн – членів Альянсу, що є його основоположною метою, йшлося також про покращення та поширення безпеки в Європі в цілому через партнерство і співробітництво з колишнім противником – СРСР [7].

У Концепції вже не було традиційного тлумачення «загрози зі Сходу» як головного дестабілізаційного фактору. Навпаки, наголошувалося, що загрозу повномасштабного нападу на всі європейські країни фактично усунуто, і тому це більше не є головним для стратегії Альянсу. Разом із тим у відносинах без ворожості та в співпраці радянський військовий потенціал і його нарощування, включаючи ядерний вимір, усе ще вважався найважливішим фактором, який НАТО слід було урахувати для підтримки стратегічного балансу в Європі. Констатувалося, що припинення протистояння Схід–Захід значно знизило ризик великого конфлікту в Європі [5].

А нові ризики для Альянсу пов'язувалися з економічною та політичною нестабільністю, які мали місце на пострадянському просторі. Та незважаючи на те, що ця Концепція передбачала згадану зміну політичного курсу Альянсу, у ній залишилось положення стосовно того, що «НАТО має намір зберегти в Європі достатні ядерні сили ... як надійний і ефективний елемент стратегії союзників по запобіганню війні» [7].

Створення відносин на основі діалогу та взаєморозуміння, партнерства та співробітництва мало бути засобом усунення суперечностей і запобігання виникненню криз та переростання їх у конфлікти. Якщо мирне протистояння ризикам та загрозам виявлялось неідеальним, Альянс мав бути спроможним до подолання кризи чи врегулювання конфлікту й недопущення їхнього впливу або поширення на країни – члени НАТО [6].

Нарешті, вказана Концепція, з точки зору процедури її підготовки та характеру, вперше була несекретним документом. Така традиція публічної підготовки та оприлюднення стратегічних документів Альянсу зберігається й досі.

Відмітимо, що наприкінці 1991 р. припинили існування СРСР та Варшавський блок. НАТО з метою реалізації цієї Концепції була розпочата в 1994 р. програма «Партнерство заради миру» [8], до якої залучилися 23 європейські країни та колишні республіки СРСР, що не були членами Альянсу. Крім того, Білорусь, Казахстан та Україна в 1993–1994 рр. приєдналися до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї як без'ядерні держави. У 1997 р. було укладено Хартію про особливе партнерство між Україною та НАТО [9], а також Основоположний акт про взаємні відносини, співпрацю і безпеку між РФ і НАТО. Пізніше, у 1999 р. Чеська Республіка, Угорщина та Польща вступили до Альянсу.

Вказані та інші зміни в євроатлантичному безпековому середовищі було враховано в черговій Стратегічній концепції НАТО (1999 р.) [10]. Її головною ідеєю стало вільне розширення Альянсу. Запроваджувався План дій щодо членства (ПДЧ). Ця програма покликана була надавати допомогу країнам-претендентам у підготовці до можливого членства в НАТО. Характерно,

що в цій Концепції про росію йшлося в розділі про партнерство, співпрацю і діалог, а не в розділі загроз та викликів.

Разом із тим у ній з'явилася теза щодо необхідності збереження переваги Альянсу у звичайних озброєннях в Європі, тоді як попередня Концепція ставила на меті підтримку балансу сил. Уточнювалося, що метою Альянсу є, крім іншого, сприяння миру та стабільності не лише в Європі, як це передбачалося раніше, а «в усьому євроатлантичному регіоні». І до головних завдань НАТО зі стримування та оборони було додано нове завдання: «Партнерство: розвиває широкомасштабні програми партнерства, співпраці та діалогу з іншими країнами євроатлантичного регіону з метою посилення прозорості, взаємодовіри і спроможності діяти разом з країнами Альянсу» [10]. Уперше було визначено роль та місце в євроатлантичному просторі безпеки України та росії.

У цій Концепції наголошувалося про позитивні зміни в стратегічному середовищі й малу ймовірність великомасштабної агресії проти Альянсу із застосуванням звичайних озброєнь. При визначенні ризиків у сфері безпеки, крім звичайних загроз (нестабільність всередині та поза межами євроатлантичного регіону, можливість регіональних криз на периферії Альянсу, розповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) та нових технологій із виробництва зброї тощо), уперше зверталось увагу на небезпеку інформаційних операцій проти НАТО, здатних зруйнувати її інформаційні системи. При цьому в ній не визначався конкретний противник Альянсу [5].

У 2010 р. на саміті Альянсу в Лісабоні було затверджено нову Стратегічну концепцію НАТО. Союзники визначили три головних завдання Альянсу:

- 1) колективна оборона та безпека;
- 2) управління кризами;
- 3) безпека через співробітництво [11].

Також цей документ визначив основні загрози для Альянсу, такі як розповсюдження ракетної та ядерної зброї, тероризму, кібератак, екологічні проблеми тощо. Окрім цього, Стратегія визначала політичну та воєнну стратегічну адаптацію НАТО на короткострокову та середньострокову перспективу [12].

Крім того, у Концепції стверджувалося, що в євроатлантичному регіоні встановлено мир, і загроза нападу на територію НАТО є низькою. Це вважалося історичним успіхом політики оборони, євроатлантичної інтеграції й активного партнерства, якою керувались НАТО більш ніж пів віку. Тому Альянс не розглядав жодну країну як противника. У ній, як і в раніше згаданій концепції 1999 р., загрози безпеці в євроатлантичному регіоні пов'язувалися з розповсюдженням балістичних ракет та ЗМЗ, тероризмом, кібератаками, новими технологіями тощо.

Уперше передбачалося розвивати можливості для захисту населення і території Альянсу від атак балістичних ракет як ключового елемента колективної оборони, що робить внесок і сприяє неподільності безпеки НАТО. Планувалося активно прагнути до співпраці у сфері протиракетної оборони (ПРО) з росією та іншими євроатлантичними партнерами.

Співробітництво НАТО з РФ вважалося, як і раніше, стратегічно важливим, оскільки воно робитиме внесок у створення спільного простору миру, стабільності й безпеки. Зазначалося, що НАТО не становить загрози для Росії. Навпаки, Альянс хоче бачити справжнє стратегічне партнерство з росією, очікуючи на взаємність від неї. Крім того, підкреслювалося, що, незважаючи на розбіжності щодо конкретних питань, безпека НАТО та росії є взаємопов'язаною. Пропонувалося поглиблювати політичні консультації та практичне співробітництво у сферах спільних інтересів, у тому числі з ПРО, боротьби з тероризмом, з розповсюдженням наркотиків, піратством тощо, використовуючи потенціал Ради НАТО – Росія для діалогу і спільних дій.

Однак уже через чотири роки виявилася нереальною реалізація вказаних та інших положень цієї Концепції. Росія розпочала у 2014 р. чергову в Європі цілком неспровоковану війну проти України, яка стала найбільш масштабною та жорстокою після Другої світової війни. Очільники Кремля вважають її війною проти Заходу, ЄС та НАТО [5].

Наголосимо, що попередній підхід НАТО до відносин із росією – діалог і стримування – продемонстрував свою некомпетентність, оскільки це було сприйняте Кремлем як слабкість Альянсу, а не як запрошення до спільного пошуку рішень. НАТО потребує дотримання чітких умов у відносинах з РФ. Неспровоковане та невиправдане вторгнення росії в Україну та нехтування міжнародним правом становлять серйозну загрозу євроатлантичній безпеці та матимуть геостратегічні наслідки. Встановлення «червоних ліній» недостатньо, якщо ці лінії неоднозначні й не доповнюються рішучістю протидіяти в разі їхнього перетину [13].

Саміт НАТО в Мадриді в липні 2022 р., через 5 місяців після початку широкомасштабної війни росії проти України, протягом яких союзники як ніколи раніше швидко згуртувались і мобілізувались, констатував, що в середовищі безпеки, яке радикально змінилося... війна повернулася на європейський континент... НАТО переживає критичний час для безпеки, міжнародного миру і стабільності, й рішення, які було прийнято, започатковують новий «етап на шляху зміцнення Альянсу і прискорення його адаптації».

Під час Мадридського саміту було прийнято нову Стратегічну концепцію НАТО–2022 (NATO 2022 Strategic Concept), яка є вищим політичним документом НАТО, що підтверджує цінності та мету Альянсу, забезпечує колек-

тивну оцінку середовища безпеки та стимулює його стратегічну адаптацію й трансформацію [6].

Новий стратегічний документ затверджено, як задекларували самі союзники, у критичний час для їхньої безпеки. В основі Стратегічної концепції – 2022 лежить «360-градусний підхід», який визначає три основні завдання Альянсу: стримування та оборона; запобігання кризам та управління ними; безпека через співпрацю. Наголошено на необхідності посилити перше завдання з відсиленням до ст. 5 Вашингтонського договору. Ключовою відмінністю від попередньої концепції є наголос на оборонному характері НАТО [14].

Наголосимо, що питанням стримування й оборони в новій Концепції присвячено майже третину її змісту в 14 з 49 статей, тоді як, для прикладу, у попередній «миролюбній та партнерській» концепції (2010 р.) вони склали лише 15% її змісту в 4 із 38 статей.

При цьому, мабуть у відповідь на ядерний шантаж з боку росії, у новій Концепції більш докладно викладено питання щодо особливостей мети ядерних сил НАТО, їхнього складу, політики ядерного стримування, центрів прийняття рішень на застосування цих сил, внеску до них неядерних країн – членів Альянсу тощо.

Уперше в новій Концепції передбачається можливість застосування колективних сил Альянсу, посиляючись на ст. 5 Північноатлантичного договору [15] у випадках, коли один чи сукупний набір зловмисних кібердій або ворожі операції всередині космосу чи «змішані» операції з використанням державами та недержавними суб'єктами політичних, економічних, енергетичних, інформаційних та інших гібридних тактик здатні досягти рівня збройного нападу.

За пропозицією України, у новій Концепції, на відміну від концепції 2010 р., зазначається, що Чорноморський регіон має стратегічне значення для Альянсу. Тому НАТО: підтримуватиме євроатлантичні прагнення зацікавлених країн у цьому регіоні; посилюватиме зусилля, щоб зміцнити їхню здатність протистояти чітким загрозам і викликам, з якими вони стикаються; підвищуватиме їхню стійкість до зловмисного втручання та примусу третіх сторін [5].

На відміну від попередньої концепції, де джерела загроз були здебільшого знеособленими та мали транскордонний характер, нова концепція чітко ідентифікує загрози й виклики з боку конкретних авторитарних акторів. Російську Федерацію визначено як найбільшу і пряму загрозу безпеці союзників, а також миру й стабільності в євроатлантичному регіоні. Її мілітаризація, зокрема в регіонах Балтійського, Чорного та Середземного морів, «разом із військовою інтеграцією з Білоруссю» становлять виклик безпеці та інтересам Альянсу. Такі тези кардинально відрізняються від сприйняття союзниками росії десятирічної давнини, де Москву характеризували як «конструктивного партнера».

Наразі ж НАТО має намір відповідати на російську загрозу та ворожі дії РФ об'єднано й відповідально, підтримуючи партнерів у протидії її «зловмиському втручанню та агресії». Тим часом держави – члени Альянсу залишають відкритими «канали зв'язку» з РФ для запобігання ескалації.

Уперше в Стратегічній концепції НАТО відзначено підхід Альянсу до взаємодії з КНР (такого зовсім не було в документі 2010 р.). Союзники визначають амбіції й політику примусу (coercive policies) Китаю як виклик своїм інтересам, безпеці й цінностям, зокрема в контексті застосування КНР широкого спектра гібридних інструментів впливу. Як виклик визначили й поглиблення стратегічного партнерства КНР і РФ та їхні «взаємопідсилювальні спроби підірвати міжнародний порядок». Альянс так само відкритий для конструктивної та прозорої взаємодії з Китаєм, водночас має намір спільно протистояти системним викликам з боку КНР, особливо її зусиллям «щодо розколу Альянсу». Відповідна позиція демонструє сприйняття політики Китаю як довгострокового та системного виклику для НАТО, що унеможливує взаємодію як стратегічне партнерство або співробітництво [14].

Крім того, у документі розширено спектр інших загроз. До них віднесено тероризм, конфлікти, нестабільність в Африці та на Близькому Сході, кіберзагрози, нові технології, ерозію архітектури контролю над озброєннями та зміну клімату [16].

Також Концепція наголошує на важливості «політики відкритих дверей» – для України, яка прагне якнайшвидшої інтеграції в євроатлантичний безпековий простір та набуття членства в НАТО, це є вкрай актуальним. Адже НАТО залишається найефективнішою системою колективної оборони у світі. І в Концепції наголошується, що «основним завданням і найвищою відповідальністю Альянсу є гарантування колективної оборони держав-членів від усіх загроз з усіх напрямків». Тож саме вступ України до НАТО є головною гарантією безпеки для країни в майбутньому [12].

Це, по суті, є відповіддю на ультиматуми Росії стосовно повернення Альянсу до складу та кордонів, які існували в 1997 р., його нерозширення, неприйняття до нього України та інших країн тощо [5].

Висновки. Трансформація НАТО є тривалим і безперервним процесом, оскільки в безпековому, політичному, економічному, соціальному середовищі постійно відбуваються зміни, які часто створюють для Альянсу труднощі та вимагають прийняття складних рішень. Для забезпечення безпеки, згідно з новою стратегією, перед НАТО стоять три основні завдання: стримування та оборона; запобігання кризам та управління ними; безпека через співпрацю. Усе це необхідно для стримування агресивних дій тих країн, які не дотримуються міжнародного права й прагнуть знищити модель світового порядку, яка виникла після 1945 р., нав'язавши власне бачення міжнародних відносин.

Таким чином, Стратегічна концепція НАТО–2022 р. підтверджує, що основною метою Альянсу є забезпечення свободи і безпеки всіх її членів як політичними, так і військовими засобами. Для світової спільноти важливим є відслідковування та оцінка реальних практичних кроків, які здійснюватимуться керівництвом Альянсу, його органами та країнами-членами задля реалізації її положень, пов'язаних із допомогою Україні у війні з Росією, на-самперед нашим Збройним Силам, та сприяння її швидкому просуванню на шляху вступу до НАТО.

Успіх в її реалізації та досягненні цілей залежатиме від згуртованості Альянсу, підтримки союзників, але особливо від здатності членів НАТО передбачати події та готуватися до них, а не просто реагувати. Тому ключем до довголіття Альянсу є сили його вміння адаптуватися до нових умов та зберігати власну значущість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегічна концепція НАТО – 2022 : ухв. главами держав і урядів на Мадридському саміті НАТО 29 черв. 2022 р. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf.
2. London Declaration issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council. NATO official. London, 3–4 December 2019. URL: https://www.nato.int/cps/da/natohq/official_texts_171584.htm.
3. Brussels Summit Communiqué issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 14 June 2021. URL: https://www.nato.int/cps/cz/natohq/news_185000.htm.
4. Кулик Т., Прошин Д. Стратегічна концепція 2022: пріоритети, спроможність та реальність в умовах стратегічної конкуренції. Науковий вісник ДДУВС. 2022. Спец. вип. №2. С. 43–52. doi: 10.31733/2078-3566-2022-6-43-52.
5. Бадрак В. Нова стратегічна концепція НАТО. Погляд на зміст. Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. URL: <https://cacds.org.ua/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE-%D0%BF%D0%BE%D0%B3%D0%BB/>.
6. Кулик Т. Трансформація НАТО в умовах стратегічної конкуренції. *Грані* : наук.-теор. альманах. 2023. 26 (2). С. 66–74. doi: <https://doi.org/10.15421/172329>.
7. The Alliance's New Strategic Concept (1991) agreed by the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council. 07 Nov. 1991–08 Nov. 1991 URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_23847.htm?selectedLocale=en.

8. Програма «Партнерство заради миру». Останнє оновлення: 28 черв. 2024 р. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50349.htm.
9. Хартія про Особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору. 09.07.1997. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_25457.htm?selectedLocale=uk.
10. Стратегічна Концепція Альянсу : затв. главами держав і урядів, які взяли участь в засіданні Північноатлантичної ради у Вашингтоні (Федеральний округ Колумбія) 23–24 квіт. 1999 р. URL: https://www.nato.int/cps/sk/natohq/official_texts_27433.htm?selectedLocale=uk.
11. Стратегічна концепція оборони та безпеки членів Організації Північноатлантичного договору : прийнята главами держав та урядів у Лісабоні 19 листоп. 2010 р. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_68580.htm?selectedLocale=uk.
12. Стратегічні концепції НАТО: історія та сучасність кризь призму безпеки. Україна до НАТО. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/75-rokiv-nato/stratichni-kontseptsii-nato-istoriia-ta-suchasnist-kriz-pryzmu-bezpeky/>.
13. Вісім тез від української експертної спільноти щодо Стратегічної концепції НАТО 2030 / Рада зовнішньої політики «Українська призма». URL: https://prismua.org/wp-content/uploads/2022/04/8points_ukr.pdf.
14. Давимука О. Результати мадридського саміту НАТО 29–30 червня 2022 р. / Центр зовнішньополітичних досліджень НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-07/davimuka-2.pdf>.
15. Північноатлантичний договір. Вашингтон, округ Колумбія, 4 квітня 1949 р. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm.
16. Затинайко О., Павленко В., Крикун П. Основні положення нової Стратегічної концепції НАТО – 2022, наслідки для України. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. 2023. № 1 (77). С. 20–24. doi: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2023-1-77/20-24>.

REFERENCES

1. Stratehichna kontseptsii NATO – 2022 ukhvalena hlavamy derzhav i uriadiv na Madrydskomu samiti NATO 29 chervnia 2022 roku. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf.
2. London Declaration issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council. NATO official. London, 3–4 December 2019. URL: https://www.nato.int/cps/da/natohq/official_texts_171584.htm.
3. Brussels Summit Communiqué issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 14 June 2021. URL: https://www.nato.int/cps/cz/natohq/news_185000.htm.
4. Kulyk, T., Proshyn, D. (2022). Stratehichna kontseptsii 2022: priorytety, spromozhnist ta realnist v umovakh stratehichnoi konkurentsii. *Naukovyi visnyk DDUVS – Scientific bulletin DDUVS*, 2, 43–52. doi: 10.31733/2078-3566-2022-6-43-52 [in Ukrainian].

5. Badrak, V. (2022) Nova stratehichna kontseptsii NATO. Pohliad na zmist. *Tsentr doslidhen armii, konversii ta roboiennia – Army, Conversion and Disarmament Research Center*. URL: <https://cacds.org.ua/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE-%D0%BF%D0%BE%D0%B3%D0%BB/> [in Ukrainian].
6. Kulyk, T. (2023). Transformatsiia NATO v umovakh stratehichnoi konkurentsii. *Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani – Scientific and theoretical almanac Hrani*, 26 (2), 66–74. doi: <https://doi.org/10.15421/172329> [in Ukrainian].
7. The Alliance’s New Strategic Concept (1991) agreed by the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council. 07 Nov. 1991–08 Nov. 1991. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_23847htm?selectedLocale=en.
8. Prohrama «Partnerstvo zarady myru». Ostannie onovlennia: 28 chervnia 2024 r. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50349.htm.
9. Khartiia pro Osoblyve partnerstvo mizh Ukrainoiu ta Orhanizatsiieu Pivnichno-Atlantychnoho Dohovoru. 09. 07. 1997. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_25457.htm?selectedLocale=uk.
10. Stratehichna Kontseptsii Aliansu. Zatverdzhena hlavamy derzhav i uriadiv, yaki vzialy uchast v zasidanni Pivnichnoatlantychnoi rady u Vashynhtoni (Federalnyi okruh Kolumbiia) 23–24 kvitnia 1999 roku. URL: https://www.nato.int/cps/sk/natohq/official_texts_27433.htm?selectedLocale=uk.
11. Stratehichna kontseptsii obrony ta bezpeky chleniv Orhanizatsii Pivnichnoatlantychnoho dohovoru, pryiniata hlavamy derzhav ta uriadiv u Lisaboni 19 lystopada 2010 roku. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_68580.htm?selectedLocale=uk.
12. Stratehichni kontseptsii NATO: istoriia ta suchasnist kriz pryzmu bezpeky. *Ukraina do NATO – Ukraine to NATO*. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/75-rokiv-nato/stratehichni-kontseptsii-nato-istoriia-ta-suchasnist-kriz-pryzmu-bezpeky/> [in Ukrainian].
13. Visim tez vid ukrainskoi ekspertnoi spilnoty shchodo Stratehichnoi kontseptsii NATO 2030. Rada zovnishnoi polityky «Ukrainska pryzma». URL: https://prismua.org/wp-content/uploads/2022/04/8points_ukr.pdf [in Ukrainian].
14. Davymuka, O. (2022). Rezultaty madrydskoho samitu NATO 29–30 chervnia 2022 r. *Tsentr zovnishnopolitychnykh doslidzhen NISS–Center for Foreign Policy Studies NISS*. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-07/davimuka-2.pdf> [in Ukrainian].
15. Pivnichnoatlantychnyi dohovor. Vashynhton, okruh Kolumbiia, vid 4 kvitnia 1949 r. (1949). URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm
16. Zatynaiko, O., Pavlenko, V., Krykun, P. (2023). Osnovni polozhennia novoi Stratehichnoi kontseptsii NATO – 2022, naslidky dlia Ukrainy. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu obrony*

Ukrainy – Collection of scientific papers of the Center for Military Strategic Studies of the National Defense University of Ukraine, 1 (77), 20–24. doi: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2023-1-77/20-24> [in Ukrainian].

Kundeus Oksana Mykolaivna, Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Science and International Relations, Rivne State University of Humanities, Ukraine

NATO'S STRATEGIC CONCEPTS: EVOLUTION OF THE MAIN PROVISIONS AND CHANGES IN PRIORITIES

The article examines NATO's Strategic Concept 2022 in the context of current challenges, risks and threats to NATO caused by radical changes in the international security environment, their consequences and measures to ensure the Alliance's security. The transformational impact of strategic competition on the wider security environment of the Alliance is analyzed, taking into account the evolution of the main provisions of similar NATO concepts.

Keywords: *NATO Strategic Concept, threats, strategic security environment, strategic competition, deterrence and defense, cooperative security.*

